

Tietoyhteiskuntaan

sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän
kehityspolitiikan linjaus

Sisältö

Saatteeksi	3
Johdanto	5
Tietoyhteiskuntaan liittyvät kehityspoliittiset periaatteet ja tavoitteet	7
• Kehityspäämäärät tietoyhteiskuntaan liittyvässä kehityspolitiikassa	7
Tietoyhteiskuntaan liittyvien kehityspäämäärien toteutus	11
• Yleiset periaatteet tavoitteiden toteuttamisessa	11
• ICT:n valtavirtaistaminen kehityspolitiikan eri sektoreille	11
• Tietoyhteiskuntaan liittyvän kestävä kehityksen edellytysten luominen	15
• Globaali tietoyhteiskuntakeskustelu ja -kehitys	21

Saatteeksi

Hyvät kehityspolitiikan asiantuntijat ja yhteistyökumppanit

YK:n vuosituhajulistuksen myötä tieto- ja viestintäteknologian hyötyjen saattaminen myös kehitysmaiden käyttöön on noussut yhdeksi kansainvälisen kehityskeskustelun keskeiseksi teemaksi. Suomi tukee tällä linjauksellaan YK:n pyrkimyksiä vuosituhajulistuksen kehitystavoitteiden saavuttamiseksi.

Yhä useamman kehitysmaan keskeiseksi ongelmaksi on noussut tiedon saatavuus. Tieto ja viestintä muuttuvat teollistuneissa maissa digitaaliseen muotoon, eikä kehitysmailla ole enää samanlaisia mahdollisuuksia hyödyntää niitä omassa kehityksessään kuin ennen. Puhutaan digitaalikuilusta köyhien ja rikkaiden maiden välillä. Kysymys on kuitenkin laajemmasta kuilusta tietoon, viestintämahdollisuuksiin ja osaamiseen liittyen, jotka ovat avain taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen myös kehitysmaissa. Tämän kuilun pienentäminen edellyttää suotuisan toimintaympäristön aikaansaamista kehitysmaissa siten, että huolehditaan tieto- ja viestintäteknologian saatavuudesta, siihen liittyvästä osaa-

misesta ja säätelyjärjestelmistä sekä yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuksista keskeisten palveluiden tuottamisessa.

Suomi on tunnettu maa erityisesti huipputekniikan, mutta myös osaamisen, koulutuksen ja korkeatasoisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmiensä ansiosta. Omas ta kokemuksesta tiedämme, mikä taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kehitysvaikutus näillä keskeisillä tietoon ja osaamiseen liittyvillä tekijöillä voi olla. Suomessa tietoyhteiskuntapolitiikka on ollut se keskeinen politiikkalohko, joka on koonnut teknologian, osaamisen ja innovaatiot koordinoituksi kokonaisuudeksi. Tätä samaa periaatetta noudattaen tuemme kumppanimaittemme kokonaisvaltaista ja kestävästä tietoyhteiskuntakehitystä, joka tähtää kansalaisten parempaan toimeentuloon ja hyvinvointiin. Tämän uuden kehityspolitiikan linjauksen myötä Suomen kehitysyhteistyö tulee olemaan entistä johdonmukaisempaa ja yhdenmukaisempaa muiden politiikkalohkojen kanssa.

Helsingissä 16.3. 2005

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paula Lehtomäki

ICT - Tieto- ja viestintäteknologia

Tieto- ja viestintäteknologia, (ICT, information and communication technology) käsittää tiedon tuottamiseen, prosessointiin, varastointiin sekä välittämiseen liittyvät teknologiat sekä niihin liittyvät palvelut.

Kehitysyhteistyökontekstissa on tärkeää nähdä ICT laajemmassa merkityksessä kuin Internet ja tietotekniikka sisällyttämällä käsitteeseen mukaan myös perinteinen telekommunikaatio ja media, kuten puhelin radio, tv ja video.

ICT yhdistetään usein tietotalouden sektoriin, mutta nykyisin myös yhä useammin tiettyyn institutionaaliseen kontekstiin, kuten opetukseen, hallintoon tai terveydenhuoltoon, joiden toimintoja ICT:llä pyritään tehostamaan ja parantamaan.

ICT:n hyödyt kehitykselle voidaan siten nähdä joko tämän talussektorin kehittymisenä tai yleisemmin instituutioiden toiminnan kehittymisenä lisääntyvien tiedonsaanti- ja kommunikaatiomahdollisuuksien myötä. Tämä on olennainen osa tietoyhteiskuntakehitystä.

ICT4D

(Information and Communications Technologies for Development) korostaa ICT:n sitomista YK:n kehityspäämäärin saavuttamiseen mm. digitaalisen koulun kaventamisen ja ICT:n mahdollistaman taloudellisen kehityksen kautta. YK ja Maa-ilmankinpankki tukevat aktiivisesti ICT4D toimintaa taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen mahdollistajana.

Johdanto

Kehityspoliittisen ohjelman 2004 mukaisesti Suomi edistää uusien teknologioiden ja tietotekniikan saatuutta kehitysmaissa, toimii digitaalikuilun kaventamiseksi sekä etsii yhdessä yksityisen sektorin ja kehitysmaiden kanssa köyhimmille maille soveltuvia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja.

Tavoitteena on valjastaa tieto- ja viestintäteknologia (ICT) palvelemaan YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteita (MDG), vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä vastata uusiin globaaleihin haasteisiin Geneven tietoyhteiskuntahuippukokouksen (WSIS, 2003) periaatteiden ja toimintasuunnitelman mukaisesti.

Tämän kehityspoliittisen linjauksen tarkoituksena on selkiinnuttaa Suomen kehityspoliittikkaa tietoyhteiskuntaan ja tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämiseen liittyen. Linjaus osaltaan myös vakiinnuttaa tietoyhteiskuntakysymykset osaksi Suomen kehitysyhteistyötä osoittamalla tälle sektorille selkeän roolin kehitystavoitteiden saavuttamisessa.

Linjaus perustuu Suomen kehityspoliitiikan yleisiin lähtökohtiin, tekemiimme kansainvälisiin sitou-

muksiin sekä kansainvälisten kumppanimme tähänastisiin kokemuksiin. Tämän pohjalta linjauksessa tarkennetaan Suomen kehityspoliitiikan tavoitteita ja priorisoidaan toimintoja tietoyhteiskuntakysymyksissä huomioiden erityisesti resurssimme ja osaamisemme. Koska Suomen kehityspoliitiikan toteuttaminen perustuu monien toimijoiden kumppanuuteen, linjauksessa korostetaan eri osapuolten ja toimijoiden vastuuta ja roolia globaalissa tietoyhteiskuntakehityksessä. Maailman kehityshaasteisiin vastaaminen edellyttää julkishallinnon, yksityissektorin sekä kansalaisyhteiskunnan aktiivista yhteistyötä ja jatkuvaa keskinäistä vuoropuhelua.

Suomi on menestynyt kilpailukykyisen ja inklusiivisen tietoyhteiskunnan rakentamisessa. Suomalaisia oppeja ei kuitenkaan voida siirtää sellaisenaan muualle, varsinkaan kehitysmaihin, sillä kehitys lähtee aina kunkin maan kansallisista lähtökohdista. Oma historiamme antaa kuitenkin hyviä lähtökohtia kokemusten jakamiseen ja keskusteluun muiden maiden kanssa.

Tietoyhteiskunta - osaamisyhteiskunta

Tieto- ja viestintätekniiikan mahdollistaman tuotantotaloudellisen muutoksen seurauksena tietoa ei nähdä enää pelkästään ihmisten osaamiseen liittyvänä tuotantotekijänä, vaan yhä useammin myös tuotannon raaka-aineena. Tietoverkot ovat myös mahdollistaneet globaalin tiedon saatavuuden räjähdysmäisen kasvun. Tästä globaalista ilmiöstä on alettu käyttää nimitystä tietoyhteiskunta (Information society). Korostettaessa tiedon ymmärtämistä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa, käytetään usein nimitystä osaamisyhteiskunta (Knowledge society)

Riippumatta nimityksestä, kokonaisuksena saamiseksi tätä kehitystä tulee tarkastella useammasta näkökulmasta kuten teknologia, talous, ammattirakenne, alueellisuus, kulttuuri ja ihmisten osaaminen. Näiden näkökulmien kautta voidaan ymmärtää niin myönteisiä kuin kielteisiäkin sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, joihin globaali tietoyhteiskunnallistuminen voi johtaa kehityksissä.

Tietoyhteiskuntaan liittyvät kehityspoliittiset periaatteet ja tavoitteet

Useimmat kehityskysymykset kulmineituvat tavalla tai toisella ihmisten köyhyyteen. Tästä johtuen myös Suomen keskeisimmäksi kehityspoliittiseksi päämääräksi on nostettu köyhyyden vähentäminen. Useimmiten köyhyys nähdään taloudellisten mahdollisuuksien puuttumisena. Köyhyydellä on myös muita puolia, jotka liittyvät muihin kehityspäämääriin, kuten koulutustaso, terveys, kieli ja kulttuuri, tasa-arvo sekä elinympäristö. Tieto- ja viestintäteknikan kiistämätön vaikutus taloudelliseen kehitykseen ja kasvuun tulisi suunnata siten, että köyhyyden kaikki eri muodot tulisivat huomioitua.

Keskeinen kehityspoliittikan lähtökohta on ihmisten perustavalaatuinen oikeus tietoon ja oppimiseen oman elämän ja toimeentulon perustana sekä ihmisten osaaminen yhteiskunnallisen kehityksen perustana.

Tiedon puute on myös köyhyyden keskeinen tekijä. Globaalissa tietoyhteiskunnassa tiedon saanti- ja kommunikatiomahdollisuudet perustuvat yhä enemmän tieto- ja viestintäteknologiaan. Tästä johtuen ihmiset ovat ajautumassa yhä eriarvoisempaan asemaan suhteessa oikeuteen saada tietoa, kehittyä ja oppia. Tämä kuilu ei ole pelkästään digitaalinen kuilu, vaan mitä suurimmassa määrin kuilu tiedon, osaamisen ja hyvinvoinnin suhteen. Osaaminen on perustavalaatuinen tekijä kaikissa kehityskysymyksissä. Tämän vuoksi paikallisten toimijoiden osaamisen edistäminen tulee olla Suomen tietoyhteiskuntaan liittyvässä kehityspoliittikassa ja kehitysyhteistyössä keskeisellä sijalla.

Kestävän kehityksen, laajan kehitysrahoituksen sekä kumppanuusajattelun mukaisesti Suomen tietoyhteiskuntakehitykseen liittyvän kehityspoliittikan tulee olla johdonmukaisista sekä kokonaisvaltaista yhteiskunnallisten instituutioiden, kansalaisyhteiskunnan sekä yrityssektorin kehittämistä. Näihin periaatteisiin pyritään mm. integroimalla tieto- ja viestintäteknikkaa sekä muita tietoyhteiskuntaan, osaamiseen ja hyvinvointiin liittyviä tekijöitä esimerkiksi koulutuksen, hallinnon, terveydenhuollon, ympäristön ja talouden sektoreiden kehittämiseen. Kestävän kehityksen näkökulmasta tulee huolehtia myös tietoyhteiskuntakehityksen kannalta keskeisten toiminta-alueiden kehitysedellytyksistä.

Kuten muussakin kehitysyhteistyössä, tietoyhteiskuntahankkeisiin liittyvät aloitteet tulevat yleensä Suomen kehitysyhteistyön kumppaneilta itseltään. Sekä erilliset että sektorikohtaiset hankkeet tulee sisältyä kumppanimaiden omiin kansallisiin strategioihin, erityisesti maan köyhyyden vähentämisstrategiaan (Poverty Reduction Strategy Plan, PRSP), joiden varaan Suomen ja kumppanimaan kehitysdialogi voidaan rakentaa.

Kehityspäämäärät tietoyhteiskuntaan liittyvässä kehityspoliittikassa

Keskeinen tavoite tietoyhteiskuntaan liittyvässä kehityspoliittikassa on tieto- ja viestintäteknologian tarjoamien hyötyjen saattaminen kehitysmaiden käyttöön erityisesti YK:n kehitystavoitteiden saavuttamiseksi. Tästä johtuen tietoyhteiskuntakehitys nähdään alisteisena näille yleisemmille kehityspäämäärille, eikä tietotekniikkaan liittyvää kehitystä tavoitella sinänsä.

Oman kehityspolitiikkamme, YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteiden ja WSIS Geneven huippukokouksessa hyväksytyjen julkilausumien pohjalta tietoyhteiskuntaan liittyvän Suomen kehityspolitiikan kehityspäämäärät alatavoitteineen voidaan linjata seuraavasti:

1. Köyhyyden vähentäminen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntämällä.

- Taloudellisen köyhyyden vähentäminen edistämällä tietotekniikkaan perustuvaa tietotaloutta sekä paikallista yrittäjyyttä ICT sektorilla.
- Sosiaalisen ja kulttuurisen köyhyyden sekä syrjäytymisen vähentäminen integroimalla tieto- ja viestintäteknologiaa kansalaisten elämänlaadun kannalta keskeisille sektoreille.

2. Koulutusmahdollisuuksien edistäminen kaikille tieto- ja viestintäteknologian avulla ja kansalaisten tietoyhteiskuntaosaamisen kehittäminen.

- Tietovarantojen saatavuuden edistäminen kehitysmaissa tukemalla globaaliin kumppanuuteen pohjautuvaa tietoyhteiskuntakehitystä.
- Peruskoulutuksen mahdollistaminen kaikille kehittämällä opetuksen digitaalisia tietoresursseja, opettajien etätukea ja etäopetusta.
- Koulutuksen laadun parantaminen tietotekniikkaa hyödyntämällä
- Kansalaisten ja eri toimijoiden tietoyhteiskuntavalmiuksien, erityisesti lukutaidon ja medialukutaidon edistäminen, koska osaaminen ja koulutus ovat taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen peruspilareita.
- Kielellisen identiteetin ja kulttuurisen monimuotoisuuden tukeminen on oltava globaalissa tietoyhteiskunnassa erityisen huolenpidon kohteena.

3. **Demokratia ja ihmisoikeudet; Inklusiivisen tietoyhteiskunnan kehittäminen.**

- Tasa-arvoisen tiedon saatavuuden ja kommunikaatiomahtoisuuksien edistäminen.
- Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen sekä naisten ja lasten aseman parantaminen tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä.
- Helposti syrjäytyvien ryhmien oikeuksien edistäminen tietoyhteiskunnassa.
- Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen tietoyhteiskuntaa kehittämällä.
- Median aseman ja osaamisen kehittäminen osana demokraattista yhteiskuntaa.

4. **Oikeuspohjaisen tietoyhteiskunnan kehittäminen.**

- Eettisyyden ja ihmisoikeuksien edistäminen sekä kollektiivisen vastuun korostaminen tietoverkoissa.
- Tietoturvallisuuden ja luottamuksen lisääminen, sillä ne ovat tietoyhteiskuntakehityksen edellytyksiä.
- Yksilönsuojan ja oikeudenmukaisuuden turvaaminen tietoyhteiskunnassa.

5. **Ympäristöuhkien ennakointi sekä vakavien sairauksien ennaltaehkäisy ja terveellisen elämäntavan edistäminen.**

- Tiedotus- ja varoitusjärjestelmiä kehittämällä luonnonkatastrofien aiheuttamien uhkien ennaltaehkäisy, seuranta ja hätäavun koordinointi erityisesti köyhimmillä ja väkirikkailla seuduilla.
- Lapsikuolleisuuden vähentäminen, odottavien äitien terveydentilan parantaminen sekä HIV/AIDS, malarian ja muiden merkittävien tautien vastainen taistelu etädiagnostiikkaa, terveysteknologiaa, tietoverkkoresursseja ja -valistustyötä kehittämällä.
- Terveyden ylläpitäminen ja sairauksien ennaltaehkäisy hyvinvointiteknoologiaa edistämällä.

6. **Kestävän tietoyhteiskuntakehityksen mahdollistaminen.**

- Kehitysmaiden oman päätösvallan ja vastuun kunnioittaminen tietoyhteiskuntakäytännöissä.
- Taloudelliselle kehitykselle suotuisan ja innovatiivisen toimintaympäristön edistäminen ICT:tä hyödyntäen, joka parantaa kehitysmaiden integroitumista globaaliin taloudelliseen dynamiikkaan.
- ICT:n sosiaalisten innovaatioiden edistäminen.
- Alueellisen ja kansainvälisen yhteistyön edistäminen tietoverkkojen avulla.
- Johdonmukaisuuden edistäminen globaalissa tietoyhteiskuntakehityksessä.
- Ympäristön kestävän kehityksen huomioiminen teknologian soveltamisessa ja kehittämisessä.

Tietoyhteiskuntaan liittyvien kehityspäämäärien toteutus

Yleiset periaatteet tavoitteiden toteuttamisessa

Kaiken kehitysyhteistyön perusta on tasavertainen kumppanuus ja dialogi yhteistyömaiden kanssa. Yhteistyössä korostetaan kumppanimaiden tarpeita, osaamista sekä kehitysprosessin omistajuutta. On otettava huomioon että Suomen voimavarat eivät riitä kaikkien tietoyhteiskuntaan liittyvien kehitystavoitteiden toteuttamiseen kehitysyhteistyömaissa. Kehitystavoitteiden toiminnallistamisessa priorisoidaan sellaisia toimenpiteitä ja hankkeita, joilla saavutetaan tapauskohtaisesti mahdollisimman suuri kansallinen, alueellinen tai kansainvälinen kehitysvaikutus. Tästä johtuen kehitysyhteistyössä pyritään strategisen tason toimenpiteisiin sekä hankkeisiin, joissa Suomen omalla osallisella ja kokemuksella on mahdollisimman suuri lisäarvo.

Toimintaa priorisoivat periaatteet ovat seuraavat:

- Toiminnan lähtökohtana ovat yhteistyömaiden tarpeet ja osaamisen kehittäminen. Suomi priorisoi pitkäaikaisia kehitysyhteistyökumppaneita sekä siirtymävaiheen maita.
- Valtakunnallisesti sekä alueellisesti strategisten interventioiden avulla pyritään rajallisten resurssien tehokkaaseen käyttöön.
- Suomen tuoma lisäarvo kehityshankkeelle, joka perustuu osaamiseemme sekä historialliseen kokemukseemme

Tavoitteiden toteuttamisen muodot on jaettu linjauksessa kolmeen eri ryhmään, joilla kullakin on oma erityisluon-

teensa kehityspolitiikan toteuttamisessa. Tarkempaa rajausta käytettävistä rahoitusinstrumenteista ei linjaukseen ole otettu, vaan yhteistyökumppanit valitsevat toiminnan sisällön kannalta sopivimmat rahoitusinstrumentit.

Toimintamuodot:

- Tieto- ja viestintäteknologian integroiminen ja valtavirtaistaminen kaikilla kehityspolitiikan sektoreilla (tietoyhteiskunta läpileikkaavana teemana).
- Tietoyhteiskunnan kestävien kehitysedellytysten luominen (tietoyhteiskunta sektorina).
- Osallistuminen globaaliin tietoyhteiskuntakeskusteluun ja kehitystavoitteiden saavuttamisen seurantaan yhteistyömaissa (tietoyhteiskunta temaattisena kehityspolitiikkasektorina).

ICT:n valtavirtaistaminen kehityspolitiikan eri sektoreille

Kehitystavoitteisiin pääseminen edellyttää useimmiten tieto- ja viestintäteknologian integroimista ja valtavirtaistamista kaikille kehityspolitiikan eri sektoreille osana normaalia toimintaa. Valtavirtaistaminen on prosessi, joka tähtää ICT:n integroimiseen ja tietoyhteiskuntaan liittyvien kehityspoliittisten ydintehtävien toteuttamiseen kaikilla kehityspolitiikan sektoreilla. Valtavirtaistamista voidaan toteuttaa esimerkiksi hallinnollisissa tai organisaatorisissa muutoksissa ja uudenaikaistamisessa. Tällöin jokin ICT-innovaatio sisällytetään yhteisön tai instituution toimintaan. Tämä edellyttää organisaation kaikkien käytänteiden tarkistamista ja tarvittaessa muuttamista. Valtavirtaistamista voi-

daan kuvata myös käsitteillä 'läpäisyperiaate' tai organisaation 'hyvät käytännöt', joita kehitetään tieto- ja viestintäteknologiaan perustuen.

Valtavirtaistamisessa tulee aina arvioida kunkin sektorin erityisluonne, tarpeet sekä ongelmat, joihin ICT:stä haetaan ratkaisuja. Suomen kehityspolitiikan mukaisesti valtavirtaistamisessa lähtökohtana on tietoyhteiskuntastrategian sisältyminen maan köyhyysstrategiaan.

Valtavirtaistamisessa voidaan nähdä kaksi prosessia:

- Kunkin sektorin perustietojärjestelmien ja -työprosessien kehittäminen tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä.
- Sähköisten palveluiden kehittäminen kansalaisille yhteiskunnan eri sektoreilla, kuten e-hallinto, e-liiketoiminta, e-oppiminen, e-terveys, jne.

On huomattava, että sähköisten palveluiden kehittäminen ei ole perusteltua eikä usein mahdollistakaan ilman, että sektorin perustehtävään liittyvät tietojärjestelmät, työprosessit ja osaaminen ovat kunnossa. Lisäksi valtavirtaistaminen edellyttää tietoyhteiskunnan kehitysedellytysten, kuten tukipalveluiden ja infrastruktuurin riittävän tasoista saatavuutta sekä toimintaa tukevaa säädösjärjestelmää.

Suomen kehitysyhteistyön rahoituksessa tietoyhteiskuntakysymysten valtavirtaistaminen edellyttää riittävien ja kohdennettujen resurssien varaamista sekä tietoyhteiskuntaosaamisen sisällyttämistä eri sektoreiden ja alueosastojen hankesuunnitelmiin jo valmisteluvaiheessa. Erityisesti sektori- ja budjettitukimaissa tietoyhteiskuntaan liittyvien toimintojen valtavirtaistamiseen on kiinnitettävä huomiota jo sektorisuunnitelmiin liittyvissä kehitysdialogeissa.

Esimerkkejä valtavirtaistamisesta eri sektoreilla:

- ICT:llä on merkittävä rooli uusien kansalaisvaikuttamisen ja demokratiamuotojen sekä hyvän hallinnon kehittämisessä ja vakiinnuttamisessa. Hallinnon ja yritysten tietojärjestelmiä kehittämällä voidaan parantaa hallinnon luotettavuutta sekä päätöksenteon ja valmistelun läpinäkyvyyttä sekä edistää oikeuspohjaisen tietoyhteiskunnan kehittymistä ja korruption vastaista toimintaa. Hallinnon sähköisillä palveluilla (e-hallinto) voidaan lisätä hallinnon avoimuutta sekä vuoropuhelua kansalaisten ja hallinnon välillä. Riippumattoman median roolia ja osaamista kehittämällä voidaan turvata entistä tasa-arvoisempi tiedon saatavuus kansalaisille.
- Opetussectorilla ICT tarjoaa mahdollisuuksia rakentaa entistä inklusiivisempi ja tasa-arvoisempi koulutusjärjestelmä sekä turvata tietoresurssien saanti esimerkiksi virtuaalikirjastopalveluita kehittämällä opetuksen ja oppimisen tueksi. ICT:n tarjoamat etäopetuksen laajentamismahdollisuudet (e-oppiminen, avoin ja joustava etäopiskelu) voidaan nähdä myös hyvinä käytäntöinä erityisesti opettajankoulutuksessa ja YK:n Koulutus kaikille -ohjelman toteuttamisessa. Opetussectorilla on huolehdittava erityisesti paikalliseen kieleen ja kulttuurikontekstiin perustuvan oppimateriaalin tuotanto ja saatavuus.
- Maaseudun kehittämisessä ICT voi olla keskeinen apukeino uusien markkinoiden löytämisessä, satotietojen keräämisessä, sektorin toimijoiden osaamisen kehittämisessä tai tuotteiden markkinoimisessa (e-kauppa).

- Terveyssektorilla ICT tarjoaa lukuisia tapoja toteuttaa etäkonsultaatiota ja diagnostiikkaa, valistuskampanjoita sekä koulutustoimintaa. On myös muistettava, että usein erilaisilla tiedotus ja varoitusjärjestelmillä voidaan ennalta ehkäistä katastrofien ja luonnonmullistusten aiheuttamia laajamittaisia terveysuhkia ja muita terveydellisiä seurauksia.
- Taloussektorilla tietotalous voi luoda uusia hyviä käytänteitä, joita muukin yritystoiminta voi omaksua. Paikallisten ICT -palveluyritysten ja -sisällöntuotantoyritysten kehittyminen tukee usein naisten taloudellisen aseman paranemista sekä paikallisen kielen ja kulttuurin vahvistumista. ICT:n integroiminen yritystoimintaan lisää yritysten tuottavuutta myös muilla talouden sektoreilla. Lisäksi ICT:llä on keskeinen rooli pyrittäessä kauppamenettelyiden helpottamiseen (mm. sähköinen tullaus ja kauppa-asiakirjat). Kauppamenettelyiden helpottamisella on todettu olevan kehitysmailla myönteisiä fiskaalisia vaikutuksia, lisäävän kehitysmaiden integroitumista kansainväliseen talouteen, lisäävän kehitysmaiden välistä kauppaa samoin kuin kehitysmaiden houkuttelevuutta ulkomaisille investoinneille.
- Turvallisuuspolitiikan ja ympäristöuhkien hallinnassa ICT:n integroiminen uusien käytänteiden kehittämiseen parantaa näiden sektoreiden mahdollisuutta päästä omiin tavoitteisiinsa. ICT:llä on merkittävä rooli varhaisvaroituksessa mm. luonnonkatastrofeihin varauduttaessa sekä ympäristötuhojen diagnosoinnissa ja etenemisen seurannassa. Lisäksi ICT:lä on tärkeä osa humanitaarisen avun koordinoimisessa.

ICT:n integroiminen osaksi kehityspolitiikkaa kaikilla eri sektoreilla tarjoaa mahdollisuuksia integroida myös muita kehityspolitiikan kannalta tärkeitä erityisteemoja osaksi kehityspolitiikkaa, kuten sukupuolten välinen tasa-arvo sekä syrjäytyvien erityisryhmien tarpeiden huomioiminen ja voimaantuminen.

Käytännön kehitysyhteistyössä Suomi keskittyy olemassa olevien sektoreiden kehittämiseen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen erityisesti pitkäaikaisissa yhteistyömaissa. Toiminnan painopiste on sektoreiden kannalta relevantissa tietoyhteiskuntaosaamisessa ja -strategioissa.

Tietoyhteiskuntaan liittyvän kestäväen kehityksen edellytysten luominen

Tieto- ja viestintäteknologian valtavirtaistaminen yhteiskunnan eri sektoreilla kehityspäämäärien saavuttamiseksi voi jäädä toteutumatta mikäli tietoyhteiskuntakehitykselle ei ole luotu yleisempiä kestäväen kehityksen edellytyksiä sekä globaalisti että paikallisesti. **Kestäväen tietoyhteiskuntakehityksen edellytyksiä on siten kehitettävä kokonaisvaltaisesti yhteistyömaissa huolehtimalla kehityksen edellyttämästä kansalaisten laaja-alaisesta osaamisesta, lainsäädännöstä, strategioista, tarvittavasta infrastruktuurista ja kehitystä tukevasta tietotaloudesta.** Tässä linjauksessa käytetty kestäväen tietoyhteiskunnan kehittymisen viitekehys voidaan nähdä myös keskeisenä osana kansallista innovaatiojärjestelmää.

Erityisesti kansainvälisillä, mutta myös alueellisilla ja kansallisilla säädöksillä ja sopimuksilla voidaan kehitysmaiden tietoyhteiskuntakehitykselle, ja erityisesti kaupalliselta pohjalta toimiville toimijoille, luoda poliittis-hallinnollisesti suotuisampi toiminta-ympäristö. Taloudellisia, tiedollisia ja kulttuurisia puitteita kehittämällä sekä osapuolten luottamusta vahvistamalla voidaan edistää tasa-arvoisemman globaalin tietoyhteiskunnan kehittymistä. On huomattava, että

Esimerkkejä Suomen tukemista hallintoon, strategioihin ja säädöksiin liittyvistä toiminnoista

Hallinnon strateginen kehittäminen

Suomi tukee SADEC maiden tietohallintostrategian sekä siihen liittyvän tietojärjestelmän kehittämistä.

Suomi tukee Nicaraguan hallinnon hajauttamista sekä paikallishallinnon tietojärjestelmien strategista kehittämistä.

Lainsäädäntö ja tietoyhteiskuntastrategiat

Suomi tukee Aasian alueen kehitysmaiden tietoyhteiskuntastrategioiden kehittämistä ITU:n ”Feasibility Study on National ICT Strategies in the Asia-Pacific Region” hankkeessa

Suomi tukee WSIS prosessia ja sen kautta käytävää globaalia keskustelua Internetin hallintoon sekä eri maiden strategioihin liittyen.

Suomi osallistuu YK:n alaisten järjestöjen kuten ITU ja WIPO sekä ICT Task Force:n kautta keskusteluun mm. IPR - kysymyksistä erityisesti tiedon saatavuuden turvaamisen näkökulmasta

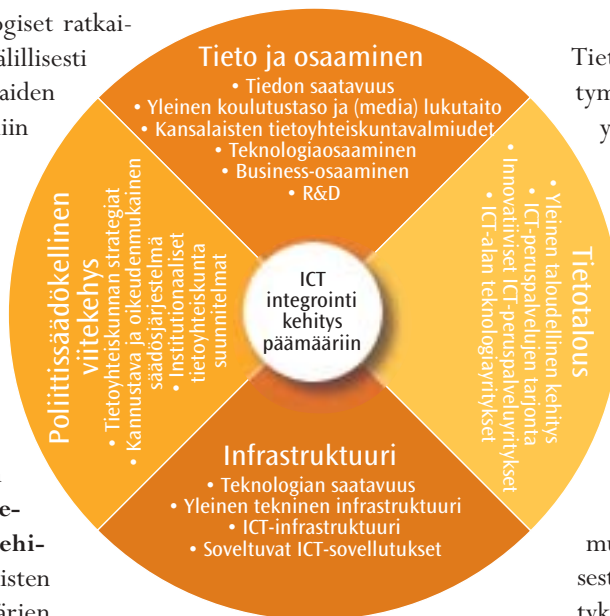
myös Suomessa tehdyt teknologiset ratkaisut ja innovaatiot vaikuttavat välillisesti ja joskus jopa suoraan kehitysmaiden edellytyksiin osallistua globaaliin tietoyhteiskuntakehtykseen.

Suomen kehityspoliittisen toiminnan keskeiset toiminta-alueet tietoyhteiskuntaan liittyvissä kysymyksissä voidaan havainnollistaa oheisen viitekehityksen avulla. Viitekehitys perustuu kansainvälisessä ICT4D- ja tietoyhteiskuntakeskusteluissa yhä laajemman tuen saaneeseen käsitykseen **tieto- ja viestintäteknikasta kehityksen mahdollistajana** sosiaalisten ja taloudellisten kehityspäämääriin saavuttamisessa.

Tieto ja osaaminen

Kehityspoliitiikan keskeinen lähtökohta on ihmisten perustavalaatuinen oikeus tietoon ja oppimiseen oman elämän ja toimeentulon perustana. Tieto ja ihmisten osaaminen ovat tietoyhteiskunnan kehityksen perusta. Lisäksi osaamisen kehittäminen on keskeisin toimintamuoto kaikessa kehitysyhteistyössä.

Lukutaito ja laajemmin medialukutaito on keskeinen tietoyhteiskunnan perusta. On myös muistettava, että joidenkin viestintävälineiden, kuten puhelinten, käyttö ei välittömästi vaadi lukutaitoa, mutta voi edistää omalta osaltaan medialukutaidon saavuttamista. Sähköisten palveluiden kehittäminen yksipuolisesti ilman kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittämistä ei ole kestävällä pohjalla tapahtuvaa kehitystä.

Kestävän tietoyhteiskuntakehtyksen viitekehitys

Tietotalouden palveluiden kehittymisen sekä ICT infrastruktuurin ylläpidon kannalta on olennaista soveltuvan teknologisen ja liiketoimintaosaamisen kehittyminen. Kestävän kehityksen kannalta on tärkeää, että kansalaisille tarjottavia palveluita kehitetään paikallisen osaamisen pohjalta.

Suomi priorisoi tiedon saatavuutta ja kommunikatiomahdollisuuksia edistäviä strategisia toimenpiteitä ja sopimuksia. Alueellisesti ja maakohtaisesti priorisoidaan kumppanin kehityksen kannalta keskeisiä tieto- ja osaamisalueita, niihin liittyvien tietoresurssien saatavuutta sekä niihin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Lähtökohtana osaamisen kehittämiseksi ovat yhteistyömaiden omat kansalliset osaamiseen liittyvät kehityssuunnitelmat ja köyhyysstrategiat.

Poliittis- hallinnollinen tilanne

Tietoliikenneinfrastruktuurin sekä -palveluiden kehittymiseen ja saatavuuteen voidaan vaikuttaa lainsäädännön sekä erityisesti tietoliikenteeseen liittyvien säädösten kautta. Säädösjärjestelmä vaikuttaa suuresti mm. yksityissektorin investointeihin ja palveluiden tarjontaan. Tästä näkökulmasta valtion poliittis-hallinnollinen tilanne voidaan nähdä tietoyhteiskuntakehtyksen mahdollistajana tai sen estäjänä.

Esimerkkejä Suomen tukemista hankkeista talouden ja erityisesti tietotalouden kehittämiseksi

Tietotalouden kehittäminen

Suomi rahoittaa Maailmanpankin kautta tutkimushanketta ”Suomi tietotaloutena” (Finland as a Knowledge Economy). Sen tavoitteena on tuottaa Maailmanpankin julkaisema Suomen talous- ja tietoyhteiskuntakehitystä analysoiva raportti, jota voidaan käyttää myös pankin koulutus- ja kehityshankkeissa.

Innovaatiotoiminta

Suomi rahoittaa InfoDev:n kautta yrityshautomotoiminta Aasian maissa. Hautomotoiminnan kautta pyritään edistämään erityisesti ICT sektorin syntymistä kehitysmaihin, joka puolestaan edistää kansantalouden kasvua ja köyhyyden vähentämistä.

Suomi tukee paikallisilla kehitysyhteistyö-määrärahoilla Etelä Afrikan alueellisen innovaatiojärjestelmän kehittämistä.

Suomella ei ole tällä hetkellä pelkkiä infrastruktuurin kehittämishankkeita ICT sektorilla, mutta osana Etelä Afrikan korkeakoulusektorin kehittämistä Suomi tukee yliopistojen yhdistämisestä johtuvaa tietojärjestelmien yhteensovittamista ja infrastruktuurin kehittämistä

Lisäksi Suomi voi harkita yhdessä muiden toimijoiden kanssa mm. seuraavia toimia:

- Yleisen tekninen sekä ICT infrastruktuurin ajanmukaistaminen
- Kestävän kehityksen mukaisten ICT sovelluksien kehittäminen, kuten Open Source ohjelmistot
- Erityisesti köyhien maiden ongelmien ratkaisuun suunnatut laitteet kuten ”Simputer” tyyppiset laitteet, ympäristöteknologia ja terveysteknologiat
- Avointen teknisten standardien kehittäminen

Suomi edistää aktiivisesti kansainvälisiä sopimuksia, joilla pyritään oikeudenmukaisten ja inklusiivisten tietoyhteiskuntien kehittämiseen maailmassa. Vaikka kansainvälisillä tietoliikenne- ja kauppasäädöksillä voidaan luoda raamit globaalille tietoyhteiskuntakehitykselle, tieto- ja viestintätekniikan sekä sisältöjen saatavuuteen ja kustannustasoon vaikuttavat merkittävästi myös kehitysmaiden omat lainsäädännöt sekä muut kansalliset säätelyjärjestelmät.

Tietoyhteiskuntakehityksessä omistajuus ja maan omien kehitysstrategioiden toteutuminen ovat keskeisiä. Kehityksen tulee lähteä kansallisista suunnitelmista ja poliittisesta tahdosta. Tästä johtuen tietoyhteiskuntaan liittyvät säädösjärjestelmiin kohdistuvat toimenpiteet tulisi aina perustaa yhteistyömaan omiin kehitysstrategioihin ja -suunnitelmiin.

Suomi on yksi johtavista maista tietoyhteiskuntaan liittyvien strategioiden luomisessa ja toteuttamisessa. Tämä kokemus antaa suomalaisille julkishallinnollisille ja yksityisille instituutioille mahdollisuuden toimia kumppaneina kehitysmaiden vastaavissa strategisissa hankkeissa. Yhteiskunnallisten instituutioiden kehittämisessä keskeisiä lähtökohtia ovat niiden omat kehityssuunnitelmat ja -strategiat.

Alueellisessa kehitystoiminnassa Suomi priorisoi erityisesti kansallisten strategioiden, kuten köyhyyden vähentämisstrategioiden ja tietoyhteiskuntastrategioiden sekä keskeisten säätelyjärjestelmien johdonmukaista kehittämistä. Lisäksi priorisoidaan kansallisten tai alueellisten strategioiden kehittämisen kannalta merkittävien instituutioiden, kuten tutkimuslaitosten, yliopistojen ja kansalaisjärjestöjen kehittämistä.

Taloudelliset edellytykset

Tietoyhteiskuntakehitys liittyy olennaisesti koko yhteiskunnan taloudelliseen kehitykseen. Tiedon saanti- ja kommunikaatiomahdollisuudet voivat tukea talouden eri sektoreita monella tavalla. Kestävän kehityksen aikaansaamisen

kannalta on tärkeää, että yksityisiä ICT-alan yrityksiä syntyy paikallisten perustamina riittävässä määrin mahdollistaen erilaisten tukipalveluiden tuottamisen ja hankkimisen yhteiskunnan muille sektoreille.

Kehittyvä tietotalous toimii kahdella eri tasolla kehityspäämäärien saavuttamiseksi. Se luo yleistä taloudellista kasvua yhteiskunnassa edistämällä kansalaisten hyvinvointia ja mahdollistaen köyhyyden vähentämistä. Toisaalta se tukee muiden elämänalueiden, kuten koulutus-, sosiaali- ja terveyssektoreiden kestävä kehitystä ja siten osaltaan vähentää myös sosiaalista ja kulttuurista köyhyyttä.

Suomen kehitysyhteistyössä kiinnitetään erityistä huomiota tietotalouden kehittämisen edellytyksiin yhteistyömaissa, erityisesti siirtymäkauden yhteistyömaissa. Suomen oman tietoyhteiskunta- ja talouspoliittisen kokemuksen perusteella kehitysyhteistyössä on huolehdittava siitä, että paikallista innovaatiotoimintaa, lainsäädäntöä ja talouspolitiikkaa kehittämällä turvataan taloudellisen kasvu sekä sen entistä tasaisempi jakautuminen erityisesti köyhimpien kansanosien hyväksi. Lisäksi on pyrittävä turvaamaan kansallisesti merkittävän yrityssektorin syntyminen kehitysmaihin, joka edistää paikallista työllisyyttä sekä kansallista omaan kieleen ja kulttuuriin perustuvaa sisällöntuotantoa.

Tekninen infrastruktuuri

Tietoyhteiskunnassa tiedon saatavuus riippuu tieto- ja viestintätekniikan infrastruktuurin saatavuudesta. Ainutlaatuisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista tilanteista sekä luonnonolosuhteista johtuen erilaiset teknologiset infrastruktuurit voivat olla toimivia eri maissa. Tieto- ja viestintätekniikan infrastruktuuri on riippuvainen myös muusta infrastruktuurista, kuten toimivasta sähkönjakelusta sekä joskus myös tieverkostosta. Samat ratkaisut eivät sovellu kaikille. Tästä johtuen infrastruktuurin rakentaminen tulisi perustua paikallisesti soveltuvien teknologioiden hyödyntä-

Esimerkkejä Suomen monenkeskisistä tietoyhteiskuntahankkeista

UNECA / Partnership for Information Communication Technology in Africa (PICTA)

Suomi tukee YK:n Afrikan talouskomission (ECA) kautta Afrikan maiden tietoyhteiskuntastrategioiden kehittämistä sekä WSIS valmistelua.

PICTA on mahdollistanut useiden tietoyhteiskuntaan liittyvien seminaarien ja kokousten järjestämisen sekä Afrikan sisäisen dialogin vahvistamisen mm. WSIS neuvotteluihin liittyen.

WSIS / ITU

Suomi tukee WSIS huippukokouksen valmistelua.

InfoDev

Suomi tukee InfoDevin kautta Aasian maiden e-oppimishankkeiden evaluaatiota sekä pienten teknologiayritysten hautomotoimintaa. Erityisesti evaluaatiotutkimusten kautta Suomi voi osallistua globaaliin seurantaan ja keskusteluun kehitysyhteistyön vaikuttavuudesta.

Monenkeskinen InfoDev yhteistyö mahdollistaa myös hankkeiden laajamittaisen toteuttamisen, johon Suomi ei yksin pystyisi. Tämän vuoksi mm. InfoDevin kautta saadaan kehitysyhteistyöhön käytetyt pienemmätkin investoinnit tehokkaampaan ja vaikuttavampaan käyttöön.

miseen. Tällä turvataan olosuhteisiin nähden mahdollisimman suuri tiedon ja tieto- ja viestintätekniiikan saatavuus. On muistettava, että tiedon saatavuuteen vaikuttavat ratkaisevasti myös kansalaisten osaamisen taso sekä maan poliittis-hallinnollinen ja taloudellinen tilanne.

Alueellisesti Suomi tukee kehitysyhteistyövaroilla ainoastaan kehitystavoitteiden kannalta strategisia infrastruktuurin kehittämishankkeita. Infrastruktuurin kehittämisesä keskeistä on yhteistyö muiden kumppaneiden, erityisesti yksityissektorin sekä kehityspankkien kanssa. Näissä puitteissa Suomi priorisoi niitä hankkeita, jotka rohkaisevat yksityisen sektorin infrastruktuuri-investointeja maaseudulla ja taloudellisesti alikehittyneillä alueilla.

Globaali tietoyhteiskuntakeskustelu ja -kehitys

Tietoyhteiskuntaan liittyvät ilmiöt ja kehitys ovat luonteeltaan globaaleja. Suomi osallistuu globaaliin vastuuseen inhimillisemmän tietoyhteiskunnan rakentamiseksi myös omassa tietoyhteiskuntapolitiikassaan. Koherentin sisäisen politiikan lisäksi Suomi osallistuu aktiivisesti keskusteluun ja tiedon jakamiseen tietoyhteiskunnan kehityskysymyksissä EU:ssa. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti keskusteluun kehityspankeissa sekä erilaisissa YK:n alaisissa organisaatioissa ja foorumeissa, kuten UNESCO, ITU, WIPO, ICT Task Force, UNDP, UNECA. Erityistä huomiota kiinnitetään osallistumiseen tieto- ja viestintäteknologian kehitysvaikutusten seurantaan ja tutkimiseen yhteistyössä kansainvälisten toimijoiden, kuten InfoDev kanssa. Yhteisten keskustelujen ja kokemusten jakamisen avulla voidaan tarkentaa Suomen priorisointeja tietoyhteiskuntaan liittyvässä kehityspolitiikassa.

Suomi rohkaisee kehitysmaita liittymään WTO:n informaatioteknologiasopimukseen (ITA-sopimus) samoin kuin

sen puitteissa tehtävään työhön ICT-sektorin ei-tarifääristen kaupan esteiden poistamiseksi sekä relevanttien kansainvälisten standardien kehittämistyöhön.

Globaaleissa tietoyhteiskuntakysymyksissä Suomi priorisoi erityisesti niitä hankkeita ja toimenpiteitä, joilla pyritään inklusiivisen, eettisen sekä yksilön oikeuksia kunnioittavan tietoyhteiskunnan kehittymiseen ja tiedon tasa-arvoisen saatavuuden turvaamiseen myös kehitysmaissa.

Osana globaalia kumppanuutta Suomi priorisoi myös sellaisten yleisten tietoteknisten ratkaisujen kehittämistä, jotka perustuvat kestäväen kehityksen periaatteille ja edistävät köyhien maiden mahdollisuuksia hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa omien toimintojensa kehittämisesä. Tällaisia teknologioita ovat esimerkiksi avoimet tiedostostandardit ja ohjelmistot, avoimet ohjelmisto- ja sisältölisenssit, ympäristöteknologiat sekä edulliset telekommunikaatiolaitteet.

Lisää tietoa

Suomen kehityspolitiikasta liittyen tietoyhteiskuntaan sekä ICT:n hyödyntämiseen löytyy ulkoministeriön kehitysyhteistyöportaalista osoitteesta <http://global.finland.fi/tietoyhteiskunta>.

WSIS-prosessista saa lisätietoja

WSIS-portaalista <http://www.itu.int.wsis/>

Valokuvat

Matti Nummelin, Rauli Virtanen, Matti Remes

Ulkoasu ja taitto

Innocorp Oy

Paino

Erweko Painotuote Oy 2005

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Kehityspoliittinen viestintä

Käyntiosoite: Kanavakatu 4 a, 00160 Helsinki

Postiosoite: PL 176, 00161 Helsinki

Puhelin: (09) 1605 6370, telefax: (09) 1605 6375, vaihde: (09) 16005

Sähköposti: keoinfo@formin.fi

Verkkosivut: <http://global.finland.fi>